

A FELVIDÉKI KÉRDÉS ALAKULÁSÁNAK NÉPESSÉGI MÉRLEGE.

Az 1938 november 2-i bécsi döntés, a békés revíziónak magyar vonatkozásban első lépése, nagyjelentőségű új átlomás a Felföld háború utáni történetében. Észak felé nemcsak a magyar határ módosult, de a felszabadult közel tizenkétezer négyzetkilométeren élő millió lélek hazaérkezésével *megváltozott a felvidéki magyar kisebbségi kérdés népességi súlya és jellege is*. Részleteiben ezzel a kérdéssel ma még korai volna foglalkozni, hiszen északon a jelenlegi határmegyék csupán *ideiglenes katonai demarkációs vonal*, melynek legalább 19 kirívóbb szépséghibái a határcölöpök végleges leveréséig hihetőleg még eltűnnek vagy lecsiszolódnak. A felvidéki kérdés előzetes és csupán *néhány legfőbb tételt felölelő* népességi mérlegének elkészítése azonban talán ennek ellenére sem felesleges feladat.¹⁾

Mérlegelésünknel a természetes kiindulópont az 1910. esztendő, vagyis a csorbítatlan egészet alkotó Magyar birodalom világháború előtti utolsó népszámlálásának éve. Ebben az időpontban a Felvidék népességének anyanyelvi összetétele és magyarbirodalmi jelentősége (aránya) a követendő volt:

Anyanyelv	Az egész elszakított Felvidék 1910-ben:		A magyarbirodalmi adat %-ában
	Szám szerint	%-ban	
Magyar	1.066.685	30.3	10.6
Német	260.403	7.4	12.8
Szlovák (tót)	1.694.420	48.2	86.1
Rutén	431.818	12.3	91.4
Egyéb	64.242	1.8	1.0
Összesen:	3.517.568	100.0	16.8

A területcsonkítás hatását ugyan az 1910. évi népszámlálás nem tükrözi egészen tökéletesen, mert még az összeom-

¹⁾ A visszacsatolt északi terület népességéről valamivel bővebb adatokat a Magyar Statisztikai Szemle 1938. évf. 929—933. lapjain közölt.

lásig: az 1918. esztendőig is mutatkozott némi eltolódás a magyarság javára; a különbség azonban nem lehetett akkora, hogy a tisztánlátást megzavarhatná. 1910-es alapon érdemel még említést, hogy *a Magyarországtól elszakított egész területnek¹⁾* (232.000 km²), *valamint* az elcsatolt részen élő *lakosságnak* (13.27 millió) *valamivel több mint egy-negyede* (61.633 km², illetve 3.52 millió fő) *jutott* a trianoni bókemü rendelkezései nyomán *csehszlovák fennhatóság alá, a kisebbségi sorba kényszerített egész magyarságnak* (3.32 millió) pedig közel *egyharmada* (1.07 millió) lakott 1910-ben az elcsatolt északi területen.

Minthogy a müncheni négyhatalmi egyezmény népi alapon döntött Cseh-Szlovákia sorsa felett, *á magyar igény is* a gazdaságföldrajzi adottságok és a történeti jogcím teljes háttérbe szorításával *csupán etnikai bázison nyugodhatott*. Kétségtelen, hogy egy tisztán csak a nemzetiségi nézőpontot szem előtt tartó megoldás sem a megcsonkított Magyarország, sem a Kárpátok övezete egységes Dunamedence vajúdjó problémáit nem hozhatta — és nem is hozhatja — nyugvópontra, egyedül az északi határvonal kiigazítása a csonka országdarab és a kisebbségi életet élő magyar tömegek létkérdéseit meg épenséggel csak töredékesen rendezheti. A magyar kormány a müncheni döntés nyomán kínáló alkalmat természetesen ennek ellenére nem szalaszthatta el. Követeléseit céltudatos határozottságon kívül a müncheni elvekhez való kényszerű alkalmazkodás jellemezte. Hiszen a magyar részről igényelt terület a stratégiai, közlekedési, gazdaságföldrajzi és természetes választóvonalak szinte teljes figyelmen kívül hagyásával csupán a magyar többség lakta községekre korlátozódott és nem magyar ajkúak településeit egy-két kisebb belső nyelvszigeten kívül a javasolt új határszéleken is csak néhány helyileg elkerülhetetlen esetben ölelte fel. Ennek (és részben a magyar-szlovák nyelvhatár sok helyt tapasztalható élességének, átmenetnélküliségének) következményeként a *magyarság* az 1910-es népszámlálás tanúszkodása szerint *az igényelt területen* nem 50, hanem *közel 80%-os többséget alkotott*.

Anyanyelv	Követelt terület (1910)		
	Szám szerint	%-ban	Az egész elszakított Felvidék %-ában
Magyar	848.969	77.9	79.6
Német	63.925	5.9	24.6
Szlovák	147.294	13.5	8.7
Rutén (ruszin)	19.918	1.8	4.6
Egyéb	10.463	0.9	16.3
Összesen:	1,090.569	100.0	31.0

¹⁾ Horvát-Szlavonországgal együtt.

Területileg a magyar igény 14.158 km²-re rúgott; ez a Cseh-Szlovákiához csatolt rész területének mindössze 23.0 %-a. Követelésünk mérsékelt volta tehát aligha vitatható.

Mint ismeretes, a tárgyilag ennyire megalapozott és mérsékelt magyar követelésre a cseh-szlovák kormány taktikázással és halogatással válaszolt. A komáromi tárgyalásokon elhangzott első cseh-tót javaslat szinte a tárgyalások komolyságának kigúnyolására is alkalmas módon *csupán önkormányzat felajánlására* szorítkozott s a magyar területi igényből jogosnak egy jottányit sem ismert el. A második javaslat — az első cseh-szlovák *területi ajánlat* — még mindig csak a Csallóközt volt hajlandó Magyarországnak átengedni (egy komáromi szabadkikötővel súlyosbítva) s a következő ajánlat sem ment ennél sokkal messzebbre: a Csallóközön és Komáromon kívül a városok teljes kizárásával csupán egy több darabból álló keskeny határsávnak az ezeréves magyar hazához való visszakapcsolásába óhajtott csak belegyezni. Egyedül a komáromi tárgyalások megszakadása után közeledett — az egyre határozottabb magyar követelések nyomása alatt — komolyabban a cseh ajánlat a magyar részről javasolt új határvonal felé. A magyar igazság érvényesülésének ezt az időközben lepergett idő rövidsége ellenére is sokszor fájdalmasan lassúnak érzett folyamatát a *cseh-szlovák ajánlatokat megközelítő számokkal jellemző következő összeállítás szemlélteti:*¹⁾

Cseh-szlovák ajánlatok:		A népesség száma 1910-ben	A magyarok száma 1910-ben
	Terület km ²		
1. ajánlat	—	—	—
2. ajánlat: I. területi ajánlat	1.840	105.000	2)
3. ajánlat: II. területi ajánlat	5.400	350.000	340.000
4. ajánlat: III. területi ajánlat	11.300	740.000	680.000

A cseh-szlovák ajánlatok kevéssé őszinte voltát és a magyar álláspont helyességét a német-olasz döntőbírák bécsi határozata azzal igazolta, hogy Pozsony, Nyitra és Nagyszőlős s e három város környéke, valamint néhány kisebb területdarab községtelepülései kivételével Magyarországnak ítélte vissza Kassával az élen az összes igényelt városokat és községeket;³⁾ a Belvedere-palotában meghúzott határvonal tehát igen jelentős részében hajszállra egybeesik az 1910. évi magyar nyelvterülettel ill. a követeléssel.

¹⁾ Az utolsó cseh-szlovák ajánlatra a magyar kormány tudvalevőleg azzal válaszolt, hogy eredeti követelésének egészen lényegtelen módosításával a csehek által felajánlott határ és a magyar igény közé ékelődő területekre népszavazást, Pozsonyra és közvetlen környékére pedig a kérdés külön megvitatását és egész javaslatának el nem fogadása esetében a kérdés döntőbíróság elé utalását javasolta.

²⁾ Számuk megközelíti az egész lélekszámot.

³⁾ összesen 2 thj. és 9 rt. várost s 848 községet.

A bécsi döntés szerint főleg az 1910. évi lélekszám-adatok emelkednek — a városok odaítélése következtében — erősen a magyar igény közelébe:

Anyanyelv	A Magyarországnak ítélt terület (1910):			
	Szám szerint	%-ban	Az egész elszakított Felvidék %-ában	A magyar követelés %-ában
Magyar	746.912	86.6	70.0	88.0
Német	17.341	2.0	6.7	27.1
Szlovák	83.428	9.7	4.9	56.6
Rutén (ruszin)	8.941	1.0	2.1	44.9
Egyéb	6.125	0.7	1.0	58.6
Összesen:	862.747	100.0	24.5	79.1
Terület (km ²) ¹⁾	11.915	—	19.3	84.2

Kétségtelen, hogy a bécsi döntés az északon elszenvetett legsúlyosabb és legfájdalmasabb sérelmeket orvosolta s az eddigi északi határainkon kívül rekedt magyarság zömének hazatérését lehetővé tette; a felvidéki kérdést azonban még magyar kisebbségi vonatkozásban sem oldotta meg teljesen. Erre elsősorban az mutat, hogy az 1938. november 2-án Cseh-Szlovákiának meghagyott felvidéki területen 1910-ben még 319.773 magyar ajkú lakos élt! Igaz, hogy a világháború vége óta a kiüldözött, kiutasított, állampolgársági jogától és életlehetőségeitől megfosztott magyarok egész serege menekült el a Felföldről s a magyar Kálvária húsz esztendeje alatt az elszakított északi törvényhatóságok nemzeti-ségi összetétele más okból is némileg átalakulhatott. De még az igazán csak minimálisnak tekinthető 1930-as cseh-szlovák népszámlálási adat szerint is 92.757 magyar²⁾ maradt továbbra is az ezidőszerint megnagyobbodott csonka-ország határain kívül fekvő felvidéki területeken.³⁾ Kisebbségvédelmi szempontból ez a — kétségkívül — a valóság alatt maradó — szám azt mutatja, hogy a kisebbségi kérdés népességi súlya még északi szomszédunkkal szemben is csak megkisebbedett. Nem is beszélve arról, hogy a trianoni Magyarország keleti, déli és nyugati határain kívül lakó magyarság nagy tömegeivel együtt kisebbségi sorban élő magyar véreink száma a Felvidék felszabadulása után még az ú. n.

¹⁾ Cseh-szlovák községi adatok összefoglalása alapján a visszacsatolt terület 11.866 km².

²⁾ Ez csak a cseh-szlovák állampolgársággal rendelkező magyar nemzetiségű lakosok száma; a „külföldi honos“ magyarokkal együtt ez a szám magasabbra emelkednék.

³⁾ Újságokban nyilvánosságra hozott cseh hivatalos adatközlés a Cseh-Szlovákiában élő magyarok összes számát 100.379 főre teszi.

utódállamok hivatalos adatai szerint is meghaladja az 1.8, valójában pedig elérheti a 2½. milliót!

Az 1930. évi cseh-szlovák népszámlálásnak nem az anyanyelvi, hanem a szubjektív és így bizonytalanabb nemzeti-ségi fogalom alapján álló adatait tudvalévően hiteleseknek nem fogadhatjuk el; a visszacsatolt északi területre vonatkozó nemzeti-ségi adatokat tehát csak teljesség kedvéért iktathatjuk ide:

Nemzetiség	A visszacsatolt északi terület 1930-ban:		
	Szám szerint	%-ban ¹⁾	Az egész elszakított Felvidék %-ában
Magyar	588.703	59.2	86.4
Német	13.501	1.4	8.4
Cseh-szlovák	289.873	29.1	12.2
Rutén (ruszin)	35.262	3.5	6.6
Zsidó	51.628	5.2	33.0
Egyéb	15.616	1.6	33.5
Külföldi honos ²⁾	35.046	³⁾	38.2
Összesen:	1,029.629 ⁴⁾	100.0	25.4

Nyomatékosan hangsúlyoznunk kell, hogy a cseh népszámlálások görbetükre a magyarok és a „csehszlovákok” számbeli erejéről csupán torz képet mutat: a magyarok számát mélyen a valóság alá nyomta, a szlovákokét pedig — részben a betóduló csehek hozzászámításával, részben más módon — a ténylegesnél jóval magasabbra préselte. A megnagyobbodott csonka-ország mai területén azonban a magyarság 1930. évi aránya még a hivatalos cseh adat figyelembevételével is 88.4%-ot ért el! A felvidéki kérdés alakulásának ideiglenes népeségi mérlegén ez is a figyelmet érdemlő adatok sorába tartozik. Mert arra mutat, hogy míg a magyar kisebbségek problémája a bécsi döntés után sem oldódott meg, addig Magyarországon a magyarlakta felvidéki területsáv visszakapcsolása után sem keletkezett komolyabb horderejű kisebbségi kérdés.

Thirring Lajos dr.

¹⁾ A belföldi állampolgárok %-ában.

²⁾ Jelentős részben állampolgárságtól megfosztott vagy bizonytalan állampolgárságú magyarok.

³⁾ Az egész népességnek 3.4%-a a külföldi honos.

⁴⁾ A belföldi állampolgárok száma (994.583) = 100.0.